

Ірина КШИШОВСЬКА,
вчителька-логопедія Солобковецького НРЦ Хмельницької обласної ради

Логопедична корекція дітей з РАС в умовах навчально-реабілітаційного центру

Логопедична корекція розвитку дітей з РАС – це системна робота над різними компонентами мовлення, яка повинна вплинути на розвиток фонематичного сприймання, просодичних елементів мовлення, постановку звуків, активізацію твердого і м'якого піднебіння, нормалізацію м'язового тону, формування комунікативних компетентностей. При організації корекційно-розвиткових занять логопеду потрібні не лише знання практичних прийомів корекції мовлення дітей з РАС, але й розуміння цілісної клінічної та психологічної картини цього складного розладу.

В Україні вважається, що аутизм є спектральним порушенням, тобто особливості розвитку дітей з РАС зустрічаються у найрізноманітніших комбінаціях, а порушення може мати різні ступені тяжкості – від повного занурення у свій власний світ та відгородження від того, що відбувається навколо, до мінімальних аутистичних проявів із захопленнями аутистичними інтересами та складністю організації спілкування та взаємодії з оточуючими людьми. Аутизм є розладом, що має різноманітні

форми прояву, складність його дослідження спричинена взаємопов'язаним характером соціального, когнітивного, мовленнєвого і емоційного розвитку дитини. Порушення будь-якої з цих функцій позначаються й на решті сфер функціонування психіки дитини.

Головна проблема дітей з аутизмом – це відсутність необхідності користуватися мовленням для спілкування з оточуючими. Тому робота логопеда полягає в розвитку цього прагнення та навчанні дитини правильно користуватися цим природнім інструментом комунікації.

Піраміда Вільямса і Шеленбергера – це основа розвитку будь-якої дитини. Вона ілюструє, наскільки весь розвиток, навчання дитини, її інтелект, поведінка залежить від нижніх «поверхів» піраміди і особливо від фундаменту – нервової системи. Не забезпечивши розвиток дитини на нижніх «поверхах», ми не можемо вимагати формування навички, яка знаходиться на вищих «поверхах» піраміди навчання. Мовлення – це вища психічна функція, що знаходиться не в основі піраміди, не збоку і не окремо. Мовлення – це вершина піраміди!

І перш, ніж очікувати від немовленнєвої дитини перших слів, потрібно приділити увагу кожному «поверху» центральної нервової системи.

Щоб розпочати логопедичну корекцію дітей з РАС, потрібно детально перевірити рівень сформованості домовленнєвих і мовленнєвих навичок. Для зручності я оформила їх в таблицю «План обстеження мовленнєвого розвитку дітей з РАС та ТПМ».

Напрямки роботи	Зміст роботи
1. Обстеження рівня розвитку	
• навички імітації	• імітація дій з предметами; • імітація рухів великої моторики; • імітація рухів артикуляційної та дрібної моторики; • імітація видування та інші.
• навички візуального сприймання	• візуальне сприймання; • візуальне зіставлення; • сортування.
2. Обстеження слухового сприймання	• розрізнення не мовленнєвих звуків; • розрізнення звуків тварин; • відтворення ритму; • розрізнення мовленнєвих звуків.
3. Обстеження навички розуміння мови	• реакція на ім'я; • виконання інструкцій у контексті; • розрізнення мотиваційних предметів; • розрізнення близьких людей та інше.
4. Обстеження навички ехо-реакції	• повторення звуків; • повторення відкритих складів; • повторення складів з двома однаковими складами; • повторення фраз та інше.
5. Обстеження навички прохання	• використання вказівного жесту; • висловлення прохання словом, жестом, картою PECS; • висловлення прохання предмета, який не є в полі зору дитини та інше.
6. Обстеження навички називання	• називання мотиваційних предметів; • називання не мотиваційних предметів; • називання частин тіла людини та інше.
7. Обстеження навички відповіді на запитання	• дитина відповідає на запитання «Як тебе звати?»; • відповідає «так» чи «ні» на мотиваційне запитання та інше.

Інформацію взято з посібника «Обстеження мовленнєвого розвитку у дітей з аутизмом», автор Христина Ткач. Враховуючи дані обстеження, потрібно скласти корекційний маршрут. Щоб рухатися у правильному напрямку розвитку дитини з РАС, необхідні знання сучасних методів та напрямків роботи: АВА – терапія, альтернативна і додаткова комунікація, системи спіл-

кування ПЕКС, сенсорна інтеграційна терапія, нейрокорекція. Логопедичний корекційний маршрут можна деталізувати в такій піраміді:

Принципи логопедичної корекції дітей з РАС

- індивідуальний підхід (для кожної дитини необхідно розробляти окрему програму, добирати необхідні завдання, підбирати методи та методики);
- систематичність (розвиток комунікативних навичок, як і будь-яких інших, виявить результативність лише за умови повторюваності виконання необхідних вправ у певній послідовності та системі);
- повторюваність (для кращого засвоєння знань, умінь та навичок необхідне їх повторення в достатній кількості);
- стимулювання/мотивування (важливо підтримувати інтерес дитини до взаємодії з дорослим та виконання його прохань, завдань та інструкцій, що можливо через індивідуально підібрані стимули та мотиви дитини);
- гнучкість (важливо вміти одне й те саме завдання запропонувати в різних варіаціях, гнучко реагувати на позитивні та негативні реакції дитини, змінювати план та наповнення заняття таким чином, щоб це позитивно вплинуло на досягнення поставленої мети);
- ситуація успіху (дитині важливо бути успішною, справлятися з висунутими вимогами, чути щирі похвали, тому необхідно час від часу давати їй такі завдання, які вона точно виконає).

Розвиток мовлення дітей з РАС – це складний, багатосторонній, психічний процес. Щоб досягти успіху в розвитку дітей, потрібно забезпечити відповідне освітнє середовище. Педагоги, які працюють з дитиною, повинні взаємодіяти, формувати і закріплювати навички та нові знання за певним планом та інструкціями. Конче необхідним є спілкування з батьками. Потрібно детально пояснювати важливість формування тих чи інших навичок, давати домашні завдання. Важливо досягти того, щоб дитина могла користуватися здобутими знаннями та вміннями практично в будь-якій ситуації, а не лише в кабінеті спеціаліста.